

Сімак Неля Володимирівна, курсант навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ **Приходько Ю. П.**

«БРУДНА БОМБА» ЯК ТЕРОРИСТИЧНА НЕБЕЗПЕКА ХХІ СТОЛІТТЯ

Словосполучення «брудна бомба» багато, хто чув, але мало, хто замислювався над його значенням. Цікаво, що ж це таке? Основна ідея цього виду зброї полягає в розпилюванні в навколишньому просторі великої кількості радіоактивної речовини. На відміну від класичної атомної бомби, в якій вибух відбувається в результаті стрімкої, лавиноподібної реакції розщеплення атомів урану або плутонію, в «брудній бомбі» підриг атомного заряду не відбувається. А здійснюється вибух шляхом підригу звичайного хімічного заряду.

Вибух «брудної бомби» не викликає таких великих руйнувань, які бувають при використанні ядерної зброї. Використанням такого роду зброї досягається зараження певної площі на певній території радіоактивними речовинами.

Вважається, що «брудну бомбу» роблять тоді, коли не можуть створити справжню атомну (ядерну), тобто таку, якої вибух заснований на ядерній реакції [1].

Таким чином, «брудна бомба» або радіологічний розсіюючий пристрій (РРП) – це радіологічна зброя, що поєднує в собі радіоактивний матеріал із звичайною вибухівкою. Метою такої зброї є забруднення території навколо епіцентру вибуху радіоактивним матеріалом, в першу чергу щоб ускладнити перебування в цій зоні цивільних осіб. «Брудну бомбу» не слід плутати з ядерною зброєю, яка, випускаючи ядерну енергію створює ефект вибуху, який значно перевищує ті наслідки, які можуть утворитись за використанням заряду звичайних вибухових речовин [2].

На найвищому політичному рівні про ядерний тероризм заговорили у 2009 році, коли президент США Барак Обама виступив із промовою у Празі, під час якої представив стратегію із ліквідації потенційної загрози.

Тоді він запропонував подальше скорочення існуючих ядерних арсеналів, зміцнення Договору про нерозповсюдження ядерної зброї і найголовніше – посилення боротьби з контрабандою радіоактивних матеріалів, які терористи можуть використати для створення зброї [3].

З середини 1960-х років протягом двох десятиліть, у Європі та США сталося близько 150 інцидентів, пов'язаних із незаконним обігом ядерних матеріалів, що спричинили підвищення рівня ядерної загрози. У це число ввійшли крадіжка й контрабанда різних ядерних матеріалів, викрадення й убивства вчених-ядерників, вибухи в районах розміщення ядерних об'єктів, спроби проникнення на них тощо.

Проблема несанкціонованого обігу радіоактивних матеріалів пов'язана не з якоюсь однією державою, вона має міжнародний характер. Установлено реальні випадки розкрадання радіоактивних матеріалів у США, Франції, Великій Британії, Росії та інших країнах, сплеск яких припадає на початок 1990-х років. Потенційними покупцями контрабандних радіоактивних матеріалів є: держави і недержавні суб'єкти, прикордонні держави, терористичні групи,

транснаціональні організовані злочинні співтовариства, екстремістські релігійні секти. Зростання загрози поширення ядерних матеріалів останнім часом зумовлене такими причинами: вивільнення значної кількості ядерного матеріалу збройної якості в результаті скорочення ядерних озброєнь; ускладнення для держав, які не мають ядерної зброї, але розвивають власні ядерні програми, умов отримання матеріалів для розвитку таких програм у зв'язку зі зміцненням міжнародної системи експортного контролю; збільшення кількості, впливу й фінансових можливостей у міжнародних відносинах терористичних груп, сепаратистських рухів на релігійному ґрунті, релігійних сект [4].

Випадки нелегального переміщення світом радіоактивних матеріалів фіксуються у спеціальній базі – *Incident and Trafficking Database (ITDB)*, яка була створена МАГАТЕ у 1995 році, після кількох серйозних випадків контрабанди.

За 20 років у базі ITDB зібрані 2734 підтверджених інцидентів, пов'язаних із незаконним обігом радіоактивних матеріалів. З цього можна зробити висновок, що терористична загроза, яка також включає використання «брудних бомб», у світі знаходиться нині на досить високому рівні. Від неї потерпають як країни, в яких тривають збройні конфлікти (передусім на Близькому Сході та в Африці), так і країни Заходу, які до останнього часу вважалися цілком безпечними з огляду на розвинену систему правоохоронних органів і спецслужб. Протидіяти цій загрозі стає все важче.

Для України проблема застосування так званої «брудної бомби» у час, коли на Сході йдуть воєнні дії, набуває ще гострішого забарвлення. Варто згадати тільки шахту «Юнком» на Донбасі, де у вересні 1979 року було проведено підземний атомний вибух для вирішення цікавого технічного завдання – зменшити викиди метану та знизити кількість частих, нерідко з людськими жертвами, аварій.

Експеримент виявився невдалим, але залишив після себе важку екологічну спадщину. Так, під землею в епіцентрі ядерного вибуху залишилося високорадіоактивне тіло з застиглою розплаву гірських порід і скла – масою близько 100 тонн. Крім того, там накопичилося приблизно 500 метрів кубічних сильно забруднених підземних вод [5].

Як відомо, «Юнком» потрапила в зону нинішніх бойових дій і знаходиться на території, захопленої бойовиками так званої «ДНР». Це означає, що українська влада не має до неї доступу, тому проблема вибуху, що подібний «брудний бомбі», стає все реалістичнішою.

Отже, стає зрозуміло, що «брудна бомба» не стоїть на озброєнні армій світу. Це – потенційна зброя терористів. Вона забруднює територію радіоактивними матеріалами на тривалий час. Тому, якщо її застосувати у важливому фінансовому або промисловому регіоні, це може зруйнувати банківську систему або зупинити торгівлю. Ми живемо на одній планеті, тому ця проблема є для нас спільною. Кожному потрібно докласти максимум зусиль, щоб не стати жертвою застосування «брудної бомби».

Список використаних джерел

1. Як працює брудна атомна бомба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://piznayko.in.ua/yak-pratsyuue-brudna-atomna-bomba>. – Назва з екрана.

2. Брудна бомба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D0. – Назва з екрана.

3. Онищенко Ю. «Брудна бомба» як зброя терористів: чи реальна ядерна загроза в Європі? [Електронний ресурс] / Ю. Онищенко. – Режим доступу:

<http://www.eurointegration.com.ua/articles/016/03/11/7046071/>. – Назва з екрана.

4. Ядерно-радіаційний тероризм – глобальна загроза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/72509/ekologiya/yaderno-radiats>. – Назва з екрана.

5. Руднєв Є. Війна на Донбасі / Є. Руднєв. – Вип. 27–28 (826). – 2000–2017. – С. 4.